

Fraser, fraseindlæring og fraseværktøj

Auður Hauksdóttir
Flerordsworkshop
Göteborgs universitet
19. marts 2013

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Stofnun
VIGDÍSAR FINNBOGADÓTTUR
í erlendum tungumálum

Leksikalsk kompetence omfatter beherskelsen af såvel enkeltord som fraser

Enkeltord

Helheder/fraser/flerordsforbindelser, herunder:

- Billedlige og ikke billedlige idiomer
- Kollokationer
- Sammenligninger
- Præpositionsforbindelser
- Kommunikative/pragmatisk formler/rutineformler
- Ordsprog
- Bevingede ord

Formålet med projektet

- Udforske frasefællesskabet på dansk og islandsk
- Finde frem til ækvivalente frasepar
- Finde forskelle, der kan forhindre kommunikation eller volde kommunikationsproblemer
- Afgrænse frasepar, hvor der er tale om problematiske ligheder (fx falske venner)
- Afgrænse fraser, hvor der ikke findes en islandsk pendant til den danske
- Udvikle fraseværktøj for at lette receptiv og produktiv brug af dansk

Hvorfor udforskning af frasefællesskabet?

- Fraserne er en del af hverdagssproget
- Mange fraser har en vigtig pragmatisk funktion, fx takke for eller anmode om noget. Vigtigt for adækvathed
- Mange har en stilistisk funktion, fx mht. formelt/uformelt sprog
- Det kan være svært at afkode visse frasers betydning, især fraser med overført betydning
- Fraser kan være svære at beherske produktivt, da de er uforudsigelige og af den grund svære at stykke sammen

Om fraserne brug

- Det er ikke tilfældigt, hvor og i hvilket omfang fraser forekommer i tekster og hvordan de bruges i tale og skrift
- I det øjeblik man har valgt et register, en social situation eller en sprogbrugssituation er det afgørende for sprogets brug, bl.a. mht. ordforråd
- Situationer/konventioner/skikke kan være forskellige fra sprog til sprog
- Kommunikativ hensigt har betydning for valg af fraser fx adækvathed, stillag m.m.

Typer af fraser (1)

Præfabrikerede sætningsdele

- Idiomer: *være nogens højre hånd, gøre myg til en elefant*
- Sammenligninger: *som sild i en dåse, går som smurt*
- Kollokationer: *trække en cykel, slå græs, mørt kød*
- Verbalartikler: *bukke under, gå i vandet, rydde op*
- Præpositionsforbindelser: *i morgen, på mandag og i live, til søs*

Typer af fraser (2)

- Tvillingform: *ude og hjemme, klappet og klart, hip som hap*
- Kommunikative/pragmatiske formler: *god dag, tak for mad, hvis tur er det?, hæng lige på, hvad hedder det?*
- Ordsprog: *Nød lærer en nøgen kvinde at spinde*
- Bevingede ord: *Ung blev jeg givet til Njal, Hvad indad tabes, skal udad vindes.*

Hovedfokuset i projektet

- Billedlige idiomer, idiomer med overført betydning, dvs. idiomer i snæver forstand
- Kommunikative/pragmatiske formler eller rutineformler

Hvorfor at fokusere på idiomer?

- Idiomernes betydning, bøjning og syntaks kan være uforudsigelig
- Idiomernes lemmaform reproduceres i en konkret distribution
- De billedlige idiomers betydning er overført, hvilket gør, at de kan være svære at forstå
- Idiomerne kan være svære at finde frem til, hvis ikke man kender til deres eksistens på målsproget

Hvorfor at fokusere på kommunikative formler?

- Vægtning af sprogets kommunikative funktion, jf. Austins (1962) teorier om sproget som et system af handlinger og Searles (1969) teorier om sproglige ytringer – sproget et redskab til at udføre sproglige handlinger
- Sociopragmatisk viden: indsigt i lokale eller kulturspecifikke konventioner, dvs. hvilke faktorer er vigtige for at vise venlighed eller takt og tone
- Pragmalingvistisk viden, indsigt i hvilke sproglige udtryk, fx fraser er passende at trække på i de forskellige kontekster

Hvad karakteriserer kommunikative formler?

- Syntaktisk kan de udgøre en sætning eller sætningsdel
- Formlerne karakteriseres ved deres pragmatiske funktion (Nattinger & DeCarrico, 1992)
- Det afhænger af beherskelsen af formlerne, hvorvidt man forstår kommunikativ adfærd og selv er i stand til at begå sig adækvat og mundret
- Formlernes form er uforudsigelig og ofte er der tale om forkortelser og variationer af frekvente dagligdags fraser

Typer af kommunikative formler

- Bundne til helt bestemte situationer: *Hvad skal barnet hedde?*
- Bruges i fastlagte situationer i hverdagen, fx i forb. med ekspedition, *Hvis tur er det, Hvad skulle det være?*
- Nogle findes kun i fastlagt skriftlig kode, fx *Med venlig hilsen, Henstilling af cykler forbudt*
- Nogle er typiske for daglige rutiner, fx hilsner: *God dag, Dags*
- Nogle bruges i forb. med fatisk kommunikation, fx *Hør en gang, Det siger du ikke...*
- Nogle bruges til samtaleregulering, fx *Hvad hedder det, Nu til noget helt andet ...*
- Markering af høflighed, fx *Undskyld, jeg forstyrrer ...*

Formlerne er kulturbundne og mange er sprogspecifikke

Forskellige traditioner

Gleðilegt sumar

Takk fyrir veturinn

Gleðilega þjóðhátíð

Sæder og skikke

Hverra manna ertu?

Formålet med *www.frasar.net*

- At bidrage til større viden og bevidsthed om denne del af ordforrådet og således fremme leksikalsk/kommunikativ kompetence
- At lette afkodning af fraserne betydning
- At fremme produktiv brug af fraserne på målsproget
- At give oplysninger om ligheder og forskelle mellem frasepar på dansk og islandsk

Hvad er der blevet lagt vægt på ved fraseværktøjets udvikling?

- Velfungerende søgemuligheder,
 - søge på ord: enkeltord eller dele af frasen
 - udvidet søgning: betydning, situation, emne
- Lydeksempler, lydfiler med genuin dansk tale
- Vise eksempler på brug vha. konstruerede eksempler og med kobling til korpora
- Give komparative oplysninger om frasernes betydning, bøjning, brug, stilniveau
- Stille op med eksempler på nyttetekster, fx julekort

